

УДК 37.048.3:159.9.072.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-52>

Віра ЯКОВЕНКО,

orcid.org/0000-0001-9090-2144

старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу

Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) v.yakovenko@kubg.edu.ua

ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі перетворення, які відбуваються у системі вітчизняної вищої освіти, окреслюються не тільки нові вимоги, а і нові мотиваційно-ціннісні орієнтири до професійної компетентності майбутніх артистів-вокалістів. Сьогодні особливої актуальності набуває проблема цілеспрямованого визначення й обґрунтування педагогічних умов розвитку професійної компетентності здобувачів сучасної мистецької освіти серед яких особливе значення набуває формування професійної мотивації. Основою сучасної освітньої системи стають такі пріоритети, як самоосвіта, саморозвиток, самопроєктування тому професійно-педагогічна діяльність повинна бути спрямована на управління освітніми процесами на розвиток здібностей особистості, а не тільки на трансляцію знань, умінь і навичок.

Успішне опанування компетентностей є малоймовірним, якщо воно не супроводжується постійним самовдосконаленням, самонавчанням, саморозвитком. (Бондаренко 2012: 150-154).

У педагогічній енциклопедії поняття «мотивація» (від лат. Moveo – рухаю) визнана системою мотивів або стимулів, що спонукає людей до конкретних форм діяльності. Під мотивами навчальної діяльності ми розуміємо спонукання, цілеспрямований характер діяльності студента та задоволення від процесу й безпосередніх результатів.

Основою мотиваційного підходу в роботі зі студентами є точність усвідомлення майбутнього якісного результату. Мотивації студентів-вокалістів тісно пов'язана з активізацією музичних здібностей, є головним психологічним та спонукальним чинником успішним оволодінням професійним академічним вокалом. Спонукування які пов'язані з саморозвитком і самовдосконаленням, які мають фахову спрямованість, мають важливе значення для подальшої професійної діяльності артиста-вокаліста. Випускник навчального закладу нині не розглядається як завершений професіонал, а як особистість яка продовжує своє становлення, яка здатна здійснювати саморозвиток.

Ключові слова: мотивація, компетенція, самовдосконалення, самореалізація.

Vira YAKOVENKO,

orcid.org/0000-0001-9090-2144

Senior Lecturer at the Department of Academic and Pop Vocals

Boris Hrinchenko Kyiv Metropolitan University

(Kyiv, Ukraine) v.yakovenko@kubg.edu.ua

PROFESSIONAL MOTIVATION AS A PEDAGOGICAL CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF VOCAL COMPETENCE OF STUDENTS OF MODERN ART EDUCATION

At the current stage of transformations taking place in the system of domestic higher education, not only new requirements are outlined, but also new motivational and value guidelines for the professional competence of future vocalist artists. Today, the problem of purposeful definition and substantiation of the pedagogical conditions for the development of professional competence of the students of modern art education, among whom the formation of professional motivation, is of particular importance. Priorities such as self-education, self-development, self-projection become the basis of the modern educational system, therefore, professional and pedagogical activity should be aimed at managing educational processes for the development of individual abilities, and not only at the transmission of knowledge, skills and abilities.

Successful acquisition of competencies is unlikely if it is not accompanied by constant self-improvement, self-learning, and self-development. (Bondarenko 2012: 150-154).

In the pedagogical encyclopedia, the concept of “motivation” (from the Latin Moveo – I move) is recognized as a system of motives or incentives that motivates people to specific forms of activity. By motives of educational activity, we understand motivation, goal-oriented nature of the student’s activity and satisfaction with the process and immediate results.

The basis of the motivational approach in working with students is the accuracy of awareness of the future quality result. The motivation of vocal students is closely related to the activation of musical abilities, and is the main psychological and

motivational factor in the successful mastery of professional academic vocals. Incentives related to self-development and self-improvement, which have a professional focus, are important for the further professional activity of a singer-artist. A graduate of an educational institution is now not considered a complete professional, but as a person who continues his development, who is capable of self-development.

Key words: *motivation, competence, self-improvement, self-realization.*

Мета статті – охарактеризувати взаємозв'язок професійної мотивації і процесу розвитку професійної компетенції здобувачів сучасної мистецької освіти. Проведений аналіз важливих педагогічних умов розвитку професійної компетентності студентів вокальних спеціальностей, формування у них професійної мотивації до самоосвіти, саморозвитку і самореалізації в майбутній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Мотивації вокальної діяльності охоплюють музичні потреби й інтереси, естетичні ідеали, художні смаки та гуманістичні світогляди. Головним завданням викладача сольного співу є створення умов для формування позитивної мотивації студента і максимального розкриття його творчого потенціалу, пошук нових форм роботи, які забезпечують максимальну вокальну активність студента. У сучасних музично-педагогічних дослідженнях учених (В. Антонюк, О. Олексюк, Г. Падалка, Ю. Мережко) які акцентують увагу на розширенні можливостей пізнавальної, креативної та рефлексивної діяльності студентів.

Однією з актуальних проблем педагогічної практики вищої освіти є організація взаємодії «викладач-студент». Позитивна взаємодія суб'єктів навчального процесу дозволяє акумулювати пізнавальну активність студентів та підвищувати рівень їх мотивації. Формування вокальної майстерності майбутніх артистів музичного мистецтва є складним багатоаспектним процесом і вимагає реалізації таких завдань: створення атмосфери зацікавленості, системності, логічної послідовності засвоєння знань, спроможність зберегти самопочуття в умовах виступу. Кожне заняття з сольного співу це творчий живий процес, який не має застиглої форми, він повинен розвивати творчу ініціативу студентів, їх прагнення реалізувати свої здібності.

Майбутні фахівці вокального мистецтва повинні вміти організувати саморозвивальну діяльність, постійно удосконалювати свої професійні якості метою якої є забезпечення конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Мотив указує на те, з якою метою здійснюється діяльність і які цілі при цьому переслідуються. Природа мотивації людини пов'язана:

- професійними мотивами;
- пізнавальними мотивами;

– мотивами самоствердження;

– підвищення самооцінки.

Зокрема професійні мотивації майбутніх виконавців-вокалістів можуть бути представлені мотивами «хочу» (інтерес до вокальної професії, бажання займатись), «можу» (усвідомлення власних вокальних здібностей), «потрібно» (усвідомлення значущості професійної діяльності). Пізнавальні мотиви під час навчання на заняттях сольного співу в навчальному закладі, зумовлюють зацікавленість у процесі діяльності, призводять до позитивних емоцій, підвищення продуктивності та активності студента. Пізнавальний компонент передбачає мотиви, що детермінуються пізнавальними потребами вокаліста.

Мотивація здобувачів вищої освіти в закладах сучасної мистецької освіти є складна система спонукань спрямована на отримання спеціалізованих знань умінь і навичок. Саме інтерес і мотиви являються основою навчального процесу, рушійною силою в становленні майбутнього фахівця в сфері вокального мистецтва, забезпечує усвідомлення цінності професії артиста-вокаліста.

Оскільки процес розвитку професійної компетентності спрямовані на набуття вокальних умінь і навичок, необхідних для виконання професійних функцій, вимагає інтерес до процесу і результатів діяльності. Здійснення професійної мотивації, як педагогічної умови розвитку професійної компетентності студентів – вокалістів мистецької освіти, вимагає відбір педагогічних умов для забезпечення оптимальних параметрів діяльності (професійну, пізнавальну, соціально-моральну). Мистецька освіта є не тільки цілеспрямованим, але і ціннісно-орієнтаційним процесом формування знань, способів діяльності, творчого досвіду та культурного самовизначення особистості (Олексюк 2016: 6).

Основним завданням у вищих навчальних закладах мистецького профілю-задовольнити можливості кожного студента в здобутті певного освітнього кваліфікаційного рівня відповідно до здібностей, що вимагає від викладача здійснення комплексу фахових функцій: навчальна, розвивальна, виховна.

Викладач сольного співу повинен забезпечити підготовку висококваліфікованого фахівця в сфері вокалу, музиканта – виконавця володіючого

широким художньо-творчим світоглядом і підготовленим до виконавської діяльності. Навчальний програмний репертуар студентів складається з творів найрізноманітніших стилів, епох, жанрів. Студент повинен вміти аналізувати виконуваний твір, виявляти особливості драматургії, співати мовою оригіналу, володіти особливостями співацької фонації, вміти самостійно працювати над твором.

Професійна компетентність майбутнього артиста-вокаліста залежить не тільки від рівня вокально-технічних та інтелектуальних якостей, а й від емоційної саморегуляції, від вміння виражати свої почуття. Тому фахова підготовка у вищих мистецьких навчальних закладах повинна відбуватися у єдності вокально-технічного та емоційно-творчого розвитку. Формуючи методичні компетентності майбутніх фахових співаків на заняттях сольного співу, необхідно використовувати основні дидактичні принципи навчання: систематичність, послідовність, усвідомлення засвоєних знань, мотивація, наочність.

Орієнтиром і критерієм для освітньої діяльності вищих навчальних закладів є ключові компетентності. Більшість українських науковців, що досліджують професійно-педагогічну компетентність виділяють такі ключові компетентності: соціальну, професійну, методичну. Науковці В. Антонюк, Л. Тоцька, Ю. Юцевич займались питанням пошуку ефективних шляхів розвитку творчої особистості співаків в формуванні вокальних навичок та умінь. Мотивація, професійний інтерес студентів здійснюється через надання цікавої інформації про фонацію, через формування вокально-технічних навичок і художніх засобів, підбір програмного репертуару який викликає емоційний відгук. Мотивом внутрішнього стимулу є відчуття комфорту в голосовому апараті співаючого (Антонюк 2005: 69).

У сучасних воєнних умовах, коли змішана система навчання, очна та дистанційна, коли проводяться перерви на тривоги, коли переглядаються навчальні плани доцільно створювати інноваційне методичне забезпечення, перенесення деяких тем на самостійне опрацювання студентами з обов'язковим проміжним контролем. Необхідно враховувати головні фактори навчального процесу: змістовну насиченість дисципліни і прискорення темпу навчання, підвищення цілеспрямованості і поглиблення мотивації навчання, використання творчих та навчально-пізнавальних завдань з постановки голосу, застосування сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій і сучасних музично-комп'ютерних програм.

Сучасна система навчання базується на поєднанні управління викладача із самостійністю студента. Викладач спрямовує навчальну діяльність студента, організовує пошукову роботу, мотивує самостійну роботу майбутніх артистів-вокалістів над вдосконаленням професійних компетенцій.

Пріоритетне місце у змісті навчання займають програмові твори українських композиторів та їх обробки народних пісень таких як:

М. Лисенка, К. Стеценко, В. Косенко, Я. Степовий, В. Заремба, А. Білаш, Г. Майборода, І. Шамо, та ін. Як підкреслює О. Олексюк, актуальною є проблема створення нової системи народної освіти, яка б базувалася на національно-культурних традиціях і врахувала досягнення вітчизняної і світової науки.

Переосмислюючи історичні етапи розвитку України, необхідно розробити нові принципи добору навчального вокального репертуару з метою формування у майбутніх митців національної самосвідомості і гідності засобами національного вокального мистецтва.

Українська національна вокальна традиція зумовлена багатьма чинниками: менталітетом, специфікою психології, темпераменту, смаків, фонетичним складом мовлення, уподобань, мрій-усім різноманітням життя народу. Українській народній пісні притаманний поступеневий, майже позбавлений значних стрибків рух мелодії, який зумовлює розвиток голосу, близького до італійського бельканто (Юцевич 1998: 160).

Як зазначає Гмиріна С.В. Добір навчального репертуару потребує від викладача перспективного бачення педагогічного процесу як цілісної та послідовної системи, враховуючи індивідуальні здібності студента – вокаліста : темперамент, вокальні дані та загальний рівень музичної культури (Гмиріна 2016: 106).

Мотивація до вокальної діяльності базується на пізнавальних та естетичних потребах а також на потребах виконавського самовираження. На початковому етапі навчання студентам характерна зацікавленість та інтерес до процесу удосконалення виконавської майстерності, що підвищує їх внутрішню мотивацію. Студенти старших курсів ставлять перед собою довгострокову перспективу, орієнтуються на підготовці до професійних конкурсів або концертного виступу. Конкурси і тематичні концерти надають можливість студентам використати вокально-технічні навички на практиці на сцені. Обговорення виступів студентів на концертних заходах формує у них критичну оцінку та самооцінку, музичний смак, вокальну культуру. Це допомагає визначити підготовку студентів до

практичної діяльності, формує інтерес до творчих пошуків, створює професійну мотивацію.

Професійна мотивація студентів містить низку компонентів: професійну, пізнавальну та соціально-моральну. До професійного компоненту відносяться мотиви, пов'язані безпосередньо із цінностями вокальної професії. Пізнавальний компонент передбачає мотиви, що детермінуються пізнавальними потребами соліста вокаліста. Соціально-моральний компонент складається з мотивів професійного співробітництва, соціальної адаптації.

Головне завдання викладача сольного співу це – розвинути у студентів бажання вчитися, удосконалити професійні уміння і навички, розширювати мистецький кругозір. Завдяки мотивації у студентів

музичного спрямування формуються стійкі інтереси, зацікавленість у підвищенні свого фахового рівня та поглибленні професійних знань, що забезпечує результативність вокальної творчості.

Висновки. Професійна мотивація здобувачів університету як педагогічна умова розвитку компетентності дає можливість стверджувати: важливою проблемою розвитку професійної компетентності студентів вищої музичної освіти є відбір педагогічних умов, які забезпечують оптимальну діяльність у результативному аспекті. Студенти повинні виробити вміння застосовувати методи та прийоми професійного саморозвитку, розробляти індивідуальні творчі проекти, корегувати процес мотивації досягнення успіху та свого професійного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Л.А. Компетентнісні основи професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики в процесі інструментально-виконавської підготовки. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 1–2. С. 150–154.
2. Олексюк О.М. Динаміка типів наукової раціональності в розвитку мистецької педагогіки. *Наук.жур. Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі № 1*. Київ: 2016. С. 6.
3. Антонюк В. Г. Професійна діяльність вокалістів як мотиваційний процес. *Мистецтвознавчі записки № 2 (8)*. Київ, 2005. С. 69.
4. Юцевич Ю.Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу: навч.-метод. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 160 с.
5. Гмиріна С.В. Добір навчального вокального репертуару як складова фахової підготовки естрадного співака.: *наук.журнал Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі №1*. Київ: 2016. С. 106.

REFERENCES

1. Bondarenko L.A. (2012) Kompetentnisni osnovy profesiinoho samorozvytku maibutnoho vchytelia muzyky v protsesi instrumentalno-vykonavskoi pidhotovky [Competence bases of professional self-development of the future music teacher in the process of instrumental and performing training] *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*. Vyp. 1–2. S. 150–154. [in Ukrainian].
2. Oleksiuk O.M. (2016) Dynamika typiv naukovoї ratsionalnosti v rozvytku mystetskoї pedahohiky [Dynamics of types of scientific rationality in the development of art pedagogy] *Nauk.zhur. Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi № 1*. Kyiv: [in Ukrainian].
3. Antoniuk V. H. (2005) Profesiina diialnist vokalistiv yak motyvatsiinyi protses. [Professional activity of vocalists as a motivational process] *Mystetstvoznavchi zapysky № 2 (8)*. Kyiv, S. 69. [in Ukrainian].
4. Yutsevich Yu.Ie. (1998) Teoriia i metodyka formuvannia ta rozvytku spivatskoho holosu [Theory and methods of formation and development of the singing voice] Kyiv: IZMN. 160 s. [in Ukrainian].
5. Hmyrina S.V. (2016) Dobir navchalnoho vokalnogo repertuaru yak skladova fakhovoi pidhotovky estradnoho spivaka [The selection of the educational vocal repertoire as a component of the professional training of a pop singer] : *nauk.zhurnal Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi №1*. Kyiv: S. 106. [in Ukrainian].